

ผู้หญิงและสังคม ใน “ความพยายาม”

ผศ. ยุธจักร บุษยสนิท

เมื่อ พ.ศ. 2443 ประวัตินวนคดีไทยบันทึกไว้ว่า “พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) ได้แปลนวนิยายเรื่อง ความพยายาม โดยใช้นามปากกาว่า “แม่วัน” แปลจากเรื่อง Vendetta ของ Marie Corelli นับเป็นนวนิยายแปลเรื่องแรกของไทย” ในขณะเดียวกันนวนิยายแปลเรื่องแรกของไทยเรื่องนี้ก็เป็นนวนิยายเรื่องแรกของไทยด้วยเพราะในระบายนักรเขียนไทยยังไม่รู้จักวิธีการแต่งเรื่องที่ใช้นาม และตัวละครสมจริง หลังจาก ความพยายาม เป็นต้นมาคนไทยคุ้นเคยกับการแปลบันเทิงคดีประเภทนวนิยายมากขึ้น และพัฒนาการเป็นนวนิยายที่คนไทยแต่งเอง ใช้นามและตัวละครเป็นไทย มีลักษณะเป็นของตนเองอย่างสมบูรณ์ประมาณ 30 ปีต่อมา

ประวัตินวนคดีไทยได้บันทึกถึง ความพยายามต่อไปว่า “สำนวนภาษาของ “แม่วัน” เป็นสำนวนที่ไพเราะ ทำให้เกิดสำนวนอย่างใหม่ขึ้น เป็นสำนวนกระชับรัดกุม มีชีวิตชีวา” (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 334) “แสงทอง” นักประพันธ์และนักแปลผู้มีชื่อเสียงได้วิจารณ์ว่า ถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติภาษาไทย (ว. วินิจญ์กุล, 2530 : คำนำ)

ประเด็นสำคัญที่กล่าวถึง ความพยายาม คือ ประเด็นการใช้ภาษาของ “แม่วัน” แต่ในด้านของเนื้อหา นวนิยายของ มารี คอเรลลี ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์

ว่า “นวนิยาย” ของเธอแม้จะนิยมอ่านกันอย่างกว้างขวาง เป็นพวกที่เรียกว่า ยอดนิยม (Popular novel) แต่นักวิจารณ์ไม่ยอมรับว่าเป็นชั้นวรรณคดี เป็นเพียงเรื่องรัก ซึ่งกินใจ (Sentimental) และโศก รัก ยั่วชวน ไม่ได้แสดงภาพอันลึกซึ้งของชีวิต คำพูดหรือบทบาทของตัวละครก็มุ่งไปทางให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างเพื่อฝัน คุณดิม เรียกในภาษาอังกฤษว่า Melodrama (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 335) แม้พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ก็ได้ทรงวิจารณ์เรื่องแปลของไทยในระบายนซึ่งก็รวมนวนิยายของ มารี คอเรลลี ที่มีผู้นำมาแปลเป็นภาษาไทยอีกหลายเรื่องว่า “หนังสือภาษาอังกฤษเดิมนั้น โดยมากก็ไม่ดีเลย เหมาะสำหรับตะกร้าทิ้งกระดาษมากกว่า” (จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า, 2515 : 122) เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาความพยายามของ “แม่วัน” จะเห็นว่านวนิยายเรื่องนี้เป็นการแปลในลักษณะที่เรียกว่า “แปลและเรียบเรียง” กล่าวคือ แม่วันได้ดัดแปลงเนื้อความบางตอนเพื่อความเหมาะสมกับความเข้าใจของผู้อ่านคนไทยร่วมยุคกับท่าน เช่น ตั้งชื่อตัวละครตัวหนึ่งให้เป็นไทยว่า “ดารา” ให้ตัวละครเอกของเรื่องเดินทางมาพำนักอยู่ในประเทศไทยในตอนจบของเรื่องแทนที่จะเป็นประเทศอเมริกาได้ตามเนื้อเรื่องเดิม และได้ตัดเนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอังกฤษซึ่งไกลเกินความเข้าใจของคนไทยออกไปเสีย

เราไม่อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่อง Vendetta เป็นหนึ่งในนวนิยายที่เหมาะสมสำหรับตะกร้าทิ้งกระดาษหรือไม่ หากเพียงอ่านจากความพยายามของ “แม่วัน” แต่ในประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษ ในยุคสมัยควีนวิกตอเรีย (ค.ศ.1873—1901) ซึ่งเป็นยุคที่มารี คอเรลลีได้เขียนนวนิยายเรื่องนี้ ก็ได้บันทึกชื่อนักเขียนชั้นนำซึ่งถือว่าเป็นนักเขียนและกวีคลาสสิกของอังกฤษในสมัยที่ใกล้เคียงกับเธอ อาทิ ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens) ซึ่งเขียนนวนิยายเรื่องเยี่ยม คือ David Copperfield Oliver Twist, A Tale of Two Cities ฯลฯ กวีชื่อ ลอร์ด อัลเฟรด เทนนิสัน (Lord Alfred Tennyson) โรเบิร์ต บราว닝ท์ (Robert Browning) ฯลฯ (อ้าง Malcolm Bradbury & David Palmer, 1972) ไม่ปรากฏชื่อของ มารี คอเรลลี นวนิยายของเธอในสายตาของนักวิชาการวรรณคดีอังกฤษ ก็คือเรื่องอ่านเล่นไม่ถึงขั้นคลาสสิก

อย่างไรก็ตาม เรื่องอ่านเล่นเล่มนี้ก็น่าจะมี “อะไร” ที่ทำให้เป็นเรื่องขายดี มีผู้นิยมอ่านซึ่งแสดงหลักฐานว่าเป็นเรื่องที่คนอ่านยอมรับ เพราะการที่นวนิยายเรื่องนี้มาถึงมือนักเรียนนอกอย่างพระยาสุรินทรราชา ย่อมแสดงว่าต้องมีผู้นิยมอ่านเรื่องของเธอ และหลังจากมีการแปลเรื่องความพยายาม แล้วก็มีผู้นำนวนิยายของเธอมาแปลเป็นไทยอีกอย่างกว้างขวาง เช่น หม่อมเจ้าหญิงศุขศรีสมร เกษมศรี ใช้นามปากกาว่า “ศ.ร.” แปลเรื่อง เทลมา (Telma) มาลัย ชูพินิจ ใช้นามปากกาว่า “แม่อนงค์” แปลเรื่อง เถົาสวาท (Wormwood) สักดา ถนัดหัตถกรรม ใช้นามปากกา “อมราวดี” แปลเรื่อง ผู้บริสุทธิ์ (Innocent) กงเกวียน (Ziska)

นางแก้ว (The Murder of Delicia) ขนกล้าง (The Sorrows of Satan) เป็นต้น ทุกเรื่องล้วนเป็นที่พอใจของผู้อ่าน แม้แต่เรื่อง Vendetta ในพ.ศ.2454 ก็มีผู้นำไปแปลอีกครั้งหนึ่ง ใช้ชื่อว่า อำนาจแห่งความรัก แต่ไม่บอกชื่อเรื่องเดิมและชื่อผู้แปล มีพิมพ์จำหน่ายโดยโรงพิมพ์จิโน สยามวารศัพท์ และต่อมาปี พ.ศ.2456 ท่านผู้หญิงสุธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล) ได้นำเรื่องความพยายาม ตามต้นฉบับของ “แม่วัน” ไปแต่งเป็นบทละครร้อง ใช้นามปากกาว่า “น้ำตาลเพชร” มอบให้คณะละครปราโมทย์ นำไปแสดง

หากเชื่อในคำกล่าวของ De Bonald ว่า วรรณกรรมเป็นการแสดงออกของสังคม Literature is an expression of society (Rene Wellek, Austin Warren, 1973 : 95) Vendetta ได้แสดงสังคมยุควิกตอเรียนอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าจะพิจารณา

พ.ศ.2530 ประวัติวรรณคดีไทยบันทึกต่อไปว่า “วิจินดา ลิตีเยนด” ใช้นามปากกาว่า ว.วิจินฉัยกุล ได้แปลนวนิยายเรื่องนี้อีกครั้ง และได้กล่าวว่า เป็นการแปลโดยคงเนื้อความเดิมไว้ทุกประการ ไม่ตัดทอน ใช้ชื่อเรื่อง ความพยายามลบลบสมบุรณ์ แปลจากเรื่อง Vendetta I or the Story of One Forgotten (ชื่อเต็มของนวนิยายเรื่องนี้) ของ Marie Mackay ซึ่งใช้นามปากกาว่า Marie Corelli” ดังที่ ว.วิจินฉัยกุล ได้กล่าวว่า “ท่านผู้อ่านจะสังเกตเห็นสำนวนของ มารี คอเรลลีว่าชอบใช้รูปประโยคที่ยาว และเต็มไปด้วยคุณศัพท์ ทั้งคำและวลี นอกจากนี้ยังมีประโยคซ้อนอีกมากมาย ซึ่งข้าพเจ้าไม่อาจรวบรัดตามใจชอบได้ เพื่อให้ท่าน

ผู้อ่านได้เห็นสำนวนของผู้แต่งด้วย นอกเหนือไปจากเนื้อหา" (ว.วินิจฉัยกุล, 2530 : คำนำ)

การพิจารณาการแสดงออกของสังคม จึงใช้วิธีพิจารณาจาก ความพยายามหลบเลี่ยงบรรณคดี ควบคู่ไปกับประวัติและสังคมของ มารี คอเรลลี

มารี คอเรลลี (Marie Corelli ค.ศ. 1855—1924) เป็นนามปากกาของแมรี แม็คเคย์ เป็นบุตรบุญธรรม (หรือนักเขียนชีวประวัติของเธอ บางคนอ้างว่าเป็นบุตรนอกกฎหมาย) ของ ชาร์ลส์ แม็คเคย์ คหบดีบัณฑิตทางวรรณคดี ซึ่งเป็นกวีและนักเขียนบทความที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในตอนกลางศตวรรษที่ 19 เธอเกิดในราวกลางรัชสมัยของพระราชินีวิกตอเรีย (ค.ศ. 1873—1901) แมรี แม็คเคย์ เป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก และได้เรียนรู้อย่างแตกฉานในวรรณคดีมากกว่าเด็กหญิงในวัยเดียวกัน เธอเริ่มอาชีพด้วยการเป็นนักเปียโน และได้แต่งจุลอุปรากรไว้เรื่องหนึ่งเป็นที่นิยมมาก หากแต่สุขภาพไม่อำนวยจึงไม่สามารถก้าวหน้าต่อไปได้ จึงหันมาแต่งนวนิยายแทน นวนิยายเรื่องแรกของเธอคือ *A Romance of Two Worlds* (จำหน่ายเมื่อค.ศ. 1886) ปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จเกินความคาดหมาย จึงเป็นกำลังใจให้เธอแต่งเรื่องที่สอง คือ *Vendetta* ใน ค.ศ. 1886 และได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้อ่าน นวนิยายเรื่องที่สามคือ *Telma* เป็นนวนิยายขายดีอันดับหนึ่งของอังกฤษ และนวนิยายเรื่องต่อ ๆ มาก็เป็นเรื่องที่ขายดีมากเช่นกัน ส่งผลให้ “มารี คอเรลลี” เป็นนักเขียนยอดนิยมของอังกฤษอยู่เป็นเวลากว่าสองทศวรรษ จนกระทั่งถึงระยะหลังสงครามโลก

ครั้งที่หนึ่ง จึงค่อยซบเซาลงบ้าง แต่ก็ยังขายได้ค่อนข้างดีอยู่นั่นเอง

นวนิยายที่ขายดีที่สุดของคอเรลลีคือ เรื่อง *The Sorrows of Satan* นวนิยายหลายเรื่องได้แปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลก นวนิยายที่ใกล้เคียงกับประวัติส่วนตัวของเธอมากที่สุดคือ *Innocent* แฟนประจำของคอเรลลีเท่าที่ควรเอ่ยถึงคือ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งอังกฤษ ซึ่งโปรดที่จะให้นางสนองพระโอษฐ์อ่านถวายก่อนจะเข้าบรรทมเป็นประจำทุกคืน เจ้าฟ้ามกุฎราชกุมารแห่งอังกฤษผู้ซึ่งต่อมาครองราชย์เป็นพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 นายกรัฐมนตรีแกลสตันแห่งอังกฤษ นักประพันธ์ใหญ่ จอร์จ เมอร์ริส พระราชินีแห่งอิตาลี จักรพรรดิแห่งออสเตรีย ทำให้คอเรลลีได้รับเชิญไปเป็นแขกร่วมโต๊ะเสวย และได้เข้าสังคมระดับชาติของอังกฤษบ่อยครั้ง เรื่องนี้อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่เธอนิยมตีแผ่ความรู้ศีลธรรมของสังคมชั้นสูงของอังกฤษอย่างที่ปรากฏอยู่ใน ขุนคลัง นางแก้ว และความพยายาม โดยเฉพาะในเรื่องหลังนี้ คอเรลลีได้โจมตีความเสื่อมศีลธรรมของสังคมอังกฤษอย่างมากในฉากของเรื่องซึ่งทำที่ว่าเป็นสังคมของเมืองเนเปิลส์ ประเทศอิตาลี ความจริงแล้วสังคมที่เธอวิจารณ์ก็คือสังคมของประเทศอังกฤษนั่นเอง (ว.วินิจฉัยกุล, 2530 : คำนำ)

เนื้อเรื่องย่อ-ความพยายามหลบเลี่ยงบรรณคดี

เนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวของเคานต์ ฟิลิปโป โรมานี ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นขุนนางที่มีน้ำใจ มีอัธยาศัยดีและร่าเริง เคานต์โรมานีมีภรรยาเป็นหญิงสาวสวย มีเสน่ห์ ชื่อ

นิน่า เป็นลูกขุนนางชาวฟลอเรนซ์ ผู้ล้มละลายสิ้นเนื้อ
ประดาตัวเพราะการพนัน เคนต์โรมานีมีเพื่อนสนิท
ที่ไว้เนื้อเชื่อใจมากชื่อ กิโด เฟอร์รารี

ฉากเกิดที่เมืองเนเปิลส์ ประเทศอิตาลี ปี ค.ศ.
1884 มีอหิวาตกโรคระบาดอย่างหนัก เคนต์โรมานี
ได้พบผู้ป่วยด้วยโรคร้ายนี้ ขณะออกมาเดินเล่นและได้
พยายามหาทางช่วยเหลือโดยไม่รังเกียจ จนในที่สุด
ตนเองก็เป็นลมหมดสติไป แต่ผู้คนเข้าใจผิดคิดว่าเคนต์
โรมานีติดโรคร้ายและถึงแก่ความตาย จึงได้นำไปฝัง
ที่สุสานของตระกูล ในคืนนั้น เคนต์โรมานีก็ฟื้นขึ้น
และหาทางออกจากสุสานได้ แต่ระหว่างที่เพิ่งฟื้นและ
รู้ว่าถูกฝังอยู่ในสุสานนั้นก็ได้พบหีบใส่สมบัติมีค่ามหา
ศาล ซึ่งพวกโจรแอบเอามาขุดซ่อนไว้ในสุสานแห่งนี้ด้วย
เมื่อออกมาจากสุสาน เคนต์โรมานีตั้งใจจะรีบกลับ
ไปให้ภรรยาประหลาดใจ ขณะเดินทางก็พบว่า ไม่มี
ใครจำตนเองได้ เนื่องจากผมที่ขาวทั้งศีรษะและการ
แต่งกายที่มุกมอม เมื่อได้มาถึงวิลล่าที่ฟ้านักของตน
ก็ให้เห็นภาพภรรยาแสนสวยของตนกำลังพลอดรักกับ
กิโด เฟอร์รารี เพื่อนรัก เพียงชั่วที่รู้ว่าตนเองได้ตาย
ไปเพียงข้ามคืน จึงล้มเลิกความตั้งใจที่จะแสดงตัว แต่
หาทางทำอุบายแก้แค้น โดยใช้สมบัติของโจรที่ได้จาก
สุสาน ดัดสินบนหนังสือพิมพ์ปล่อยข่าวว่า ตนเป็น
ชายที่มีตระกูลและร่ำรวย ชื่อ คอนเตเซซาเร โอลิวา
และได้เข้าไปทำทีว่าเคยสนิทสนมกับพ่อของโรมานี
มาก่อน และแฉมาเยี่ยมเยียน จนกระทั่งในที่สุดทำให้
เฟอร์รารีเชื่อใจและนับถือ ส่วนนิน่าภรรยาของตนนั้น
เมื่อเห็นว่า โอลิวา เป็นคนร่ำรวยมหาศาลก็หวังจะได้
แต่งงานด้วย และเอาใจออกห่างเฟอร์รารี

ในที่สุด โรมานีก็สามารถฆ่าเฟอร์รารีตาย โดย
ทำให้เฟอร์รารีหึงและคิดว่าโอลิวาทรยศหักหลังคิดแย่ง
นิน่าไปจากตน จึงต่อสู้กันโดยมีเพื่อน ๆ เป็นพยาน แต่
ก่อนตายเฟอร์รารีก็ได้รับความจริงว่า โอลิวาก็คือโรมานี
จากนั้นโรมานีก็ทำให้นิน่าตายใจ คิดว่าตนจะแต่งงาน
ด้วย และแก้แค้นด้วยการนำนิน่าไปฝังทั้งเป็นที่สุสาน
ประจำตระกูลของตน เช่นเดียวกับที่ตนเองเคยประสบ
มาพร้อมกับเปิดเผยความจริงทั้งหมดให้นิน่ารับรู้ ขณะ
เดียวกันโรมานีก็ยกทรัพย์สมบัติให้กับผู้ที่จงรักภักดีต่อ
ตน และสุดท้ายก็ได้เดินทางไปอเมริกาได้ และใช้ชีวิต
อย่างชาวไร่ชาวนาที่ไม่มีใครรู้จัก

ประเด็นที่น่าสนใจ คือความคิดของผู้เขียนได้
แสดงออกให้เห็นภาพของสังคมอย่างไร

ในสมัยที่ยาวนานของพระราชินีนาถวิกตอเรียถึง
64 ปี เป็นสมัยที่อังกฤษประสบความสำเร็จในทาง
การเมือง การเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และวรรณคดี
มีความสำคัญทางการเมือง การทหาร วิทยาศาสตร์
วรรณคดีเกิดขึ้นมากมาย ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลไป
ทั่วทุกมุมโลก และอำนาจของอังกฤษนั้นเป็นที่ยำเกรง
กันทั่วทุกประเทศ

อย่างไรก็ดี นักประวัติศาสตร์บางคนเห็นว่า สมัย
ควีนวิกตอเรียเป็นสมัยแปลกประหลาด คือมีทั้งดีที่สุด
และเลวที่สุดเกิดขึ้น เป็นสมัยแห่งศรัทธา แต่ก็เป็
นสมัยแห่งความสงสัย เป็นสมัยแห่งศีลธรรม แต่ก็เป็
นสมัยแห่งความหลอกลวง เป็นสมัยแห่งความมั่นคง แต่
มีความยากจน เป็นสมัยก้าวหน้า แต่ก็มีรอยหลัง มีทั้ง
ความรุ่งโรจน์และความเสื่อมทราม นับว่าเป็นสมัยที่

เหมาะจะบังเกิดศิลปิน (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 250)

ในสายตาหรือมุมมองของนักเขียนสตรี สังคมผู้ตีอังกฤษมีภาพลักษณ์อย่างไรในสายตาของเธอ

มารี คอเรลลี ใช้ฉากและตัวละครให้ดูเหมือนเป็นประเทศและชาวอิตาเลียนก็จริง แต่เมื่อใดก็ตามที่เธอต้องการจะพาตึงถึงประเทศ สังคมหรือคนอังกฤษ เธอจะกล่าวถึงตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อมและแม้บางครั้งจะเอ่ยว่าเป็นเนเปิลส์ แต่ด้วยคำของเธอก็บ่งให้รู้ว่าเป็นอังกฤษ

“ไซลี ข้าพเจ้าแต่งงานกับหล่อน พวกเธอชาวเนเปิลส์ไม่ชอบเสียเวลาชักช้ากับเรื่องพรณีนักรอก เราไม่ใช่คนเฉื่อยชา เลือกของเราไม่เย็นอย่างชาวอังกฤษ หากเล่นเร็วแม้กระจ่ายไปตามเส้นเลือด ด้วยความอบอุ่นเหมือนเหล้าอุ่นและแสงแดด ไม่จำเป็นต้องถูกกระตุ้นด้วยมโนภาพใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเรารัก เราก็ปรารถนาแล้วเราก็เข้าครอบครองแล้วต่อจากนั้นล่ะ ? ก็เบื่อหน่ายชินชานะซี ท่านว่าอย่างนั้นหรือ ? พวกเราเลือกยุโรปทางใต้ซึ่งโลเลหลายใจเสียนี้กระไร แต่ท่านเข้าใจผิด เราไม่ได้รักง่ายหน่ายเร็วอย่างที่ท่านประมาณคาดหน้าเอาไว้หรอกนะ แล้วผู้ชาวอังกฤษล่ะไม่รู้จักเบื่อหน่ายเมื่อยกันบ้างหรือ ? พวกเขาไม่เคยมีเมื่อยล้า ๆ แอบไว้บางครั้งบางครั้งบ้างหรือไร ในขณะที่นั่งอยู่หน้าเตาผิงใน “บ้านแสนสุข” พร้อมกับเมียหลวงอ้วนเทอะทะและลูก ๆ ที่เกิดหัวปีท้ายปี อ้อ มีซี ทำไมจะไม่มี เพียงแต่พวกเขาจะมีกระวังพอจะไม่ยอม

รับเท่านั้นเอง (ความพยายาม ฉบับสมบูรณ์:10)

“ชายผู้นั้นเป็นคนอังกฤษแน่นอนไม่มีข้อสงสัย เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของแผ่นดินที่ถือกันว่าอ้อมอวบไปด้วยคุณธรรม เพราะฉะนั้นหญิงสาวผู้อยู่ข้างเคียงเขาก็น่าจะเป็นไข่มุกแห่งความบริสุทธิ์ผุดผ่องปราศจากตำหนิ อ้อชายชาวอังกฤษนะเขาไม่มีวันมองพลาดข้อนี้ดอก ไม่มีวันเพียวหรือท่าน ? ท่านแน่ใจหรือ ? ออ ! ท่านเอ๋ย ขอให้เชื่อข้าพเจ้าเถิด ปัจจุบันนี้สตรีเพศถึงอยู่คนละเผ่าพันธุ์เชื้อชาติกัน แต่ก็ไม่แตกต่างกันนักดอก สมัยก่อนโน้นนะไซข้าพเจ้ายอมรับว่าเป็นไปได้ ในครั้งกระโน้นเท่าที่ยอมรับกันมากุหลาบอังกฤษเป็นสัญลักษณ์ที่เหมาะสมกลมกลืนกับสตรีชาวอังกฤษ แต่บัดนี้นับตั้งแต่โลกชักจะรู้ความหลักแหลมและก้าวรุดไปด้วยการเจริญลงมากกว่าเจริญขึ้น แม้แต่ขุนนางผู้สูงศักดิ์ชาวอังกฤษก็จะมีมงกุฎสตรีในชาติเขาด้วยความสบายใจได้เท่าเท่าอีกหรือ เขาสามารถจะปล่อยให้เธอทำอะไรต่อมิอะไรโดยไวใจเธอได้เต็มที่อีกหรือเปล่า จะไม่มีละหรือ เหล่าบุรุษที่ปากก็อวดอ้างถึงความ เป็น “เจ้าใหญ่นายโต” ของตน แต่ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะแอบย่องเข้าไปเหมือนเจ้าหวังโมยในบ้านที่เจ้าของไม่อยู่บ้านเพื่อหลบเข้าไปสำเร็จสำราญกับภรรยาของผู้อื่นเขา และไม่มีละหรือ เธอเป็นมารดาของเด็กตั้งสามหรือสี่คนเข้าไปแล้วยังเต็มใจมอบกายบำเรอเจ้าโจรทรมานผู้ปล้นสิทธิและเกียรติยศ

ของสามีเธอเอง ลองหาหนังสือพิมพ์ของ
ลอนดอนมาอ่านดูสักวันสิ แล้วท่านจะพบว่า
ประเทศอังกฤษซึ่งเคยเคร่ง “ศีลธรรมจรรยา”
นักหนา กำลังวิ่งแข่งสูสีกันไปเต็มฝีเท้ากับชาติ
อื่น ๆ ที่หน้าไหว้หลังหลอกน้อยกว่านี้ ในด้าน
ความสกปรกโสโครกในสังคมไม่น้อยไปกว่า
กันเลย กฎเกณฑ์ธรรมเนียมที่เคยล้อมกรอบ
ขีดคั่นไว้ในครั้งกระโน้น บัดนี้ถูกทำลายหัก
สะบั้นลงแล้ว เหล่า “ผู้หญิงหากิน” ได้รับความ
การต้อนรับจากสังคมอย่างออกหน้าออกตา
ทั้งที่ปกติจะไม่มีกุลสตรีโดยอมอยู่ร่วมสมาคม
ด้วยเป็นอันขาด แต่เดี๋ยวนี้บรรดาคุณหญิงและ
ท่านผู้หญิงกลับเต็มอกเต็มใจไปลอยหน้าสละน
อยู่ในโรงละคร แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่อวดรูป
ทรงโจ่งแจ้งที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้สาธารณชน
ได้มองตาเป็นมันกันตามสบาย หรือไม่ก็ไป
ร้องเพลงอยู่ในสังคีตศาลา เพื่อจะอวดรูปโฉม
โฉมพรรณของตนเอง ยอมรับการให้ร้อง ดบ
มือกระหิบทินอย่างป่าเถื่อนจากคนดูชั้นต่ำ โดย
มิได้รู้สึกขัดเขิน กลับยิ้มแย้มน้อมรับเสียอีก
อย่างซาบซึ้ง อนิจจา! พระเจ้าทรงโปรด
ด้วยเกิด เหตุใดศักดิ์ศรีอันสูงส่งของแผ่นดิน
เก่าแก่แห่งนี้จึงกลับกลายไปได้ถึงเพียงนี้เล่า?
ความถือตัวที่ทำให้คนอังกฤษรังเกียจการอวด
ตัวทุกชนิด และยึดเกียรติยศเป็นสรณะกว่า
ชีวิตตนเองหายไปเสียที่ไหน? ที่ร้ายยิ่งกว่านี้
คือ ค่านิยมอันน่าตระหนกซึ่งยึดถือกันอยู่ใน
ยุคสมัยนี้ กล่าวคือ ถ้าสตรีใดเสียพรหมจรรย์

ก่อนแต่งงาน หล่อนจะไม่มีวันได้รับการอภิ
ไทยเป็นอันขาด บาปผิดของหล่อนที่ได้อาจ
ลบล้างได้เช่นกัน แต่หล่อนจะทำตัวเหลว
แหลกอย่างไรก็ได้ เมื่อหล่อนมีชื่อของสามี
เป็นโล่กำบังเรียบร้อยแล้ว สังคมรู้อยู่เต็มอก
ว่าหล่อนประพฤติชั่วช้า แต่ก็ทำเป็นไม่รู้ไม่
ชี้เสียเฉย ๆ

องค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เข้ามาผนวก
กับข้อเท็จจริงด้านที่กล่าวมาแล้วคือ ข้อเท็จจริง
อีกข้อที่ว่า เรากำลังอยู่ในยุคสมัยแห่ง “ความ
เยาะหยัน” เฟื่องฟูขึ้นมา มีทั้งการเยาะหยัน
ไม่เชื่อถือศาสนา เยาะหยันคุณค่าทางจิตใจ
เยาะหยันทุกสิ่งทีตระการและสูงเกียรติในใจ
มนุษย์ ตลอดจนการแพร่ระบาดไปทุกหนทุก
แห่งของ “ความคิดเสรี” ซึ่งล้วนแล้วแต่ตัดสิน
คุณค่าของทุกอย่างอย่างสับสนและลังเล ก็ปล่อย
ให้เหตุการณ์ทุกอย่างมันดำเนินไปอยู่อย่างนี้อีก
สักสองสามปีก็แล้วกัน ประเทศอังกฤษก็จะ
รู้เองว่าตัวเองจะต้องสบตากับประเทศพี่น้อง
ของตนไม่ผิดกับตัวนางในหมากโดมิโน คือดวง
หน้าซีกหนึ่งผืนหลบอยู่ด้วยความอับอาย แต่
นัยน์ตาเป็นประกายกร้าวจ้องทะลุหน้ากากออก
มา เผยความจริงให้คนที่มองนางอยู่ได้ตระหนัก
ว่านางได้ซ่อนเร้นความไร้กฎเกณฑ์และความ
โลกเอาไว้มิเพียงใด และที่ร้ายที่สุด เมื่อ
ธรรมชาติของนางกระด้างเช่นนี้แล้ว ย่อมไม่ม
ีความผ่องแผ้วอะไรเหลืออยู่ที่จะนำเอาสง่า
ราศีใด ๆ มาสู่นางได้อีก

ฝรั่งเศสถ้าเป็นสตรีก็มีโชติศรีที่บริสุทธิ์ หุดม่อง แต่ว่ามีรอยยิ้มสรวลสดชื่นแจ่มใสชวนให้จิตใจเบิกบาน อิตาลีก็น่ามีลพิษเหมือนกัน แต่น่าเสียดายยังคงหวานเจี๊ยบแจ้วดังกังวานเพลง และดวงหน้าสละสลวยดังกวีนิพนธ์สมบูรณ์แบบ แต่ถ้าอังกฤษกลายเป็นประเทศที่มีมลพิษเมื่อใด จะดูไม่ผิดอะไรกับหญิงวัยกลางคนสีหน้าคมกริบน่าเกรงขาม แต่ว่าเสแสร้งทำเป็นระริกระรีไม่สมตัวไม่สมวัย ดูขัดหูขัดตาไปเสียสิ้น ไม่ว่าจะหัวเราะ ร้องเพลง หรือยิ้มแย้ม ทองคือพระเจ้าองค์เดียวของนาง... บทบัญญัติเดียวที่นางยึดถือเป็นหลักธรรม คือ บัญญัติประการที่สิบเอ็ด “สุเจ้าจะทำความชั่วก็จงทำเถิด แต่อย่าให้ใครจับได้ก็แล้วกัน”

(ความพยายามฉบับสมบูรณ์ : 121-123)

หากจะพิจารณาว่าสังคมผู้หญิงอังกฤษสมัยวิกตอเรียนมีอาชีพที่สุภาพสตรีทำได้อยู่ 2 อาชีพ คือ เป็นครูประจำบ้าน (Governess) ซึ่งครูประจำบ้านนี้จะต้องดูแลเอาใจใส่เด็กเกือบตลอด 24 ชั่วโมง ลักษณะของครูจึงมักจะเป็นผู้หญิงเรียบร้อยสงบเสถียร ประณีตระเบียบวินัยจัด และดูคร่ำครึน่าขนลุก ดังคำเปรียบที่ใช้กันว่า (to be) like a governess นักเขียนสมัยวิกตอเรียนหลายคนก็ให้ตัวละครมีบทบาทเป็นครูประจำบ้าน และอาจจะได้พบรักกับเจ้าของบ้านซึ่งมักจะเป็นเศรษฐี เช่น นวนิยาย เรื่อง *Jane Eyre* ของชาร์ลส์ออตบรองด์ อีกอาชีพหนึ่งคืออาชีพเลขานุการส่วนตัวของเศรษฐีหรือผู้ดีชั้นสูง เพราะคนแก่ชาวตะวันตกมัก

จะไม่มีลูกหลานดูแลเหมือนอย่างสังคมไทย หญิงชราจึงมักจะว่าจ้างผู้หญิงสาวมาอยู่ปรนนิบัติ ติดตามคอยเป็นเลขานุการส่วนตัว เรียกว่า Companion เช่นเรื่อง *Rebecca* ของ Daphne De Maurier ผู้หญิงแก่ที่เป็นผู้ดีชั้นสูงเหล่านี้นักจะจับขี้ปน หรือไม่ก็ขี้เหนียว ผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็น Companion และ Governess จึงน่าจะเป็นพวกที่รู้จัก “ธาตุแท้” ของผู้ดีอังกฤษมากพอสมควร สังคมสมัยวิกตอเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิเสมอภาคเท่าผู้ชาย และต้องระมัดระวังความประพฤติให้อยู่ในกรอบประเพณี สังคมของผู้ดีชั้นสูง จึงปรากฏภาพของความเสื่อมทางวัฒนธรรมรอบค้ว เพราะความกดดันบีบคั้นที่ถูกฉกฉวยหน้าภาพของกรอบประเพณีอย่าง “ผู้ดีอังกฤษ” คอเรลลีเห็นภาพสะท้อนนี้ชัดเจนจนไม่อาจจะปล่อยวาง เธอจึงถ่ายทอดความประพฤติของตัวเองเพื่อให้เป็นเบื้องหลังของ “คน” ตามความเห็นอย่างคนที่ยึดมั่นในคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ทั้งหญิงและชาย รังเกียจสิ่งจอมปลอมที่หลอกลวง ใส่หน้ากากเข้าหากัน ให้ดูประหนึ่งเป็นผู้ดี แท้จริงมีแต่ความเลอะเทอะ คอเรลลีไม่รู้หรือที่จะแสดงความเห็นของเธอเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา แม้ว่าในบางครั้งเนื้อเรื่องก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของสังคมอังกฤษเลยแม้แต่น้อย แต่เธอก็โยงเรื่องฉากความเข้ามาให้เกี่ยวข้องกับหลายหน้ากระดาษ ผู้อ่านจะเห็นคอเรลลี โผล่ตัวตนของเธอออกมาตลอดเวลาด้วยวิธีการประชดประชัน กล่าวถึง พาดพิงทั้งคนและสังคมอังกฤษ ด้วยน้ำเสียงที่ดูแคลน เยาะเย้ย ฉากฉาง อย่างไม่หวั่นเกรง

สังคมสมัยวิกตอเรียนคงจะให้เสรีภาพกับนักเขียนพอสมควรทีเดียว หากจะมองว่าแฟนประจักษ์ของ

คอเรลลีคือ พระราชินีนาถวิกตอเรีย ทั้งนวนิยายของเธอก็เผยแพร่ไปทั่วโลก มีผู้นิยมชมชอบนำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา “ภาพสะท้อนสังคมอังกฤษ” ก็แพร่กระจายไปในหมู่คนอ่านทั่วไปด้วย

นวนิยายเรื่อง Vendetta ของคอเรลลี เป็นเพียงเรื่องที่เรียกว่า Melodrama กระนั้นหรือ นักเขียนผู้นี้ได้พยายามทำอะไบบางอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นสำนึกขึ้น่าและยกระดับจิตใจของคนอ่านใช่หรือไม่

ไม่ใช่เพียงแต่ภาพความเหลวแหลกของสังคมครอบครัว คอเรลลียังได้ชี้นำไปถึงความไม่น่าดูของสังคมในแง่มุมอื่น ๆ

“ข้าพเจ้าเคยได้ยินมาว่าในประเทศอังกฤษนั้น สิ่ง que เห็นสะอิดสะเอียนที่สุดในวันก่อนคริสต์มาส คือร้านขายเนื้อและร้านขายเปิดไก่อ่างพากันเอาซากสัตว์ที่ถูกเชือดใหม่ๆ มาแขวนกันไว้โถงแดงไปหมดเพื่อขายลูกค้า ในปากของเจ้าสัตว์เหล่านั้นยัดไว้ด้วยลูกบอลมีหนาม เพื่อล่อสายตา ลูกค้าให้พากันมาดูอย่างพอกพองใจก่อนจะซื้อไปเป็นอาหารพิเศษในเทศกาลนั้นความจริงแล้ว ภาพนี้มีได้มีอะไรสง่าผ่าเผยเลยแม้แต่น้อย ไม่สมกับเป็นวาระเฉลิมฉลองการประสูติของพระคริสต์เจ้าเลยสักนิดเดียว จะมีอะไรงดงามน่าดูหรือก็เปล่าจะว่าสละสลวยน่าชื่นใจหรือไม่ใช่ แล้วก็ไม่ใช่ธรรมเนียมของศาสนาด้วย เพราะว่าการบูชาคริสต์ประสูติในประเทศตะวันออก เรารู้กันว่าชาวตะวันออกนั้นหาได้

กินอะไรฟุ่มเฟือยไม่ โดยเฉพาะเนื้อสัตว์แล้วแทบจะไม่มีเอาเลย เห็นแล้วก็ทำให้อดสงสัยไม่ได้ว่าการนำซากสัตว์ที่ถูกเชือดมาแสดงอวดสายตากันอย่างทุเรศทุรังนี้ มีอะไรเกี่ยวข้องกับพระผู้ทรงไถ่บาปให้มวลมนุษยหรือก็เปล่าทั้งสิ้น พระองค์ได้เสด็จมาสู่มนุษยโลกในสภาพของคนยากไร้ ไม่มีแม้แต่หลังคาจะคุ้มหัวเมื่อแรกเกิด หรือว่าบางทีชาวอังกฤษอาจจะอ่านและตีความพระคัมภีร์ตามแต่ใจตนละครมัง จึงได้ตีความเอาว่าเมื่อนักปราชญ์สามคนแห่งบูรพทิศ ผู้เดินทางมาเฝ้าพระคริสต์เมื่อประสูติ และได้้นำทองคำ กำยาน และขนมอบมาถวายเป็นของกำนัลนั้น ได้นำเอาเนื้อสัน ไก่กวาง ขนมพลัมพุดดิง—ขนมแบ่งที่มีส่วนผสมรสชาติที่น่ากลืนไส้ที่ชาวอิตาลีขนกลืนกันไม่ลง แถมมาเป็นของถวายอย่างที่ชาวอังกฤษมาเฉลิมฉลองกันอยู่ในขณะนี้

ข้าพเจ้าอดรู้สึกไม่ได้ว่าที่จริงแล้วชาวอังกฤษยังมีความป่าเถื่อนในวัฒนธรรมบางอย่างแอบแฝงอยู่เป็นอันมาก ความป่าเถื่อนที่ชวนให้นึกย้อนกลับไปถึงอดีตกาลครั้งก่อนโน้น เมื่ออาณาจักรโรมันได้รวมประเทศนี้เข้าไว้ในอำนาจ”

(ความพยายามฉบับสมบูรณ์ : 304—305)

ตัวอย่างที่ยกมาเพียงเล็กน้อยซึ่งมีปรากฏอีกมากมายหลายตอนในเนื้อเรื่อง แสดงแนวคิดหลักของนวนิยายเรื่องนี้ ว่ามิใช่เรื่องแก้แค้นชิงรักหักสวาท แต่แนวคิดหลักคือ การเสนอภาพความจริงอันน่าอัปยศที่เป็นเสมือน “ข้างหลังภาพ” ครอบครัวยุติธรรม ถ้อยคำในตัวอย่างที่ยกมานี้ได้ทำหน้าที่ราวกับเป็นข้อมูลของการเขียนสารคดี แม้จะไม่ได้มุ่งให้พิสูจน์ว่า ภาพที่สมจริงนี้จะตรงกับ ภาพจริง มากน้อยเพียงใด แต่ภาพสมจริงที่คอเรลลีเสนอนี้คงจะทำให้คนชั้นสูงของอังกฤษหน้าชาได้ไม่น้อยทีเดียว

หากภาพจริงในยุคสมัยเป็นภาพของความหลอกลวง ถอยหลัง และเสื่อมทรมาน แต่ความคิดของนักเขียนในยุคเดียวกันนี้ได้เสนอความคิดของสมัยแห่งศีลธรรม ก้าวหน้าและรุ่งโรจน์

และหากสังคมใดจะเป็นเสมือนภาพที่คอเรลลีสะท้อนไว้ แต่ในขณะเดียวกัน นักเขียนในสังคมนั้นตระหนักถึงความมั่งคั่งของสังคม เสนอนัยตั้งสอนให้คนอ่านได้สำนึกช่วยกันปรับปรุง ยกย่องสังคมให้อยู่ในครรลองที่ถูกต้อง

นับว่าสังคมนั้นยังมีหนทางสว่างไสวให้มองเห็นอยู่เบื้องหน้า

บรรณานุกรม

1. จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า. โลกของท่านอากาศดำเกิง พระนคร ประเสริฐวาทีน, 2515.
2. เปลื้อง ณ นคร. ปรีทรรศน์แห่งวรรณคดีอังกฤษ กรุงเทพฯ รวมสาส์น, 2529.
3. ว. วิจิตรกุล (นามแฝง) (แปล) ความพยายามพิชิตบัลลังก์ กรุงเทพฯ ๖ ศิลปาบรรณาการ, 2530.
4. วินิตา ตีเทียนต์ อธิปไตยของมารี คอเรลลีต่อวรรณกรรมไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530
5. Malcolm Bradbury & David Palmer. **Victorian Poetry**. London: Edward Arnold (Publishers) Ltd. 1972
6. Rene Wellek, Austin Warren. **Theory of Literature** London: Penquin Books, 1973